

CUPRINS

ARGUMENT	7
METODELE FILOSOFIEI SAU CALEA SPRE COMPREHENSIVNE ȘI IDENTIFICARE A SEMNIFICAȚIILOR	11
TEMEIURILE DREPTULUI NATURAL.....	23
VALORILE ȘI NORMELE DREPTULUI NATURAL ȘI CONVENȚIONAL - POZITIV.....	61
NECESITATEA ORDINII.....	103
CONCLUZII.....	161
BIBLIOGRAFIE	167

METODELE FILOSOFIEI SAU CALEA SPRE COMPREHENSIVNE ȘI IDENTIFICARE A SEMNIFICAȚIILOR

Filosofia vizează *întregul* în dimensiunea ontologică și gnoseologică, iar esența presupune consolidarea propriilor fundamente. Bertrand Russell în lucrarea *Problemele filosofiei* vorbind despre valoarea filosofiei preciza acest aspect: *Ca și celelalte activități de cercetare, filosofia tinde în primul rând spre cunoaștere. Cunoașterea spre care tinde este de tipul care dă unitate și sistemicitate corpului științelor și care rezultă din examinarea critică a temeiurilor, convingerilor, prejudecăților și opiniilor noastre.*¹

De fapt răspunsul la interogația: *Ce este cunoașterea* o găsim cu mult timp înainte, în istoria filosofiei, în dialogul platonician *Theaitetos*, care consideră că definirea cunoașterii înseamnă opinia adevărată însoțită de temeuri raționale. Platon dă exemplul tribunalelor în care judecătorii au în vedere în stabilirea adevărului mai mult de talentul oratoric al celor care pledează decât de examinarea faptelor. Un adevăr nu poate fi acceptat fără un temei sigur. Filosofia clasică a folosit termenul de *fondare* care identifică un demers prin care cunoștințele sunt asigurate și concordante cu adevărul. Aceasta nu înseamnă că ele nu pot fi revizuite.

În filosofia tradițională cât și în filosofia contemporană, cunoașterea este un rezultat al fundamentărilor, al demersurilor de întemeiere. Principiul *întemeierii cunoașterii* se bazează pe aserțiunea

¹ B. Russell, *Problemele filosofiei*, Editura BIC ALL, București, 2004, p. 137.

că acele fundamente sunt adevărate. Întemeierea cunoașterii se bazează pe conceptele de *temei, adevăr, rațiune, certitudine*.

Dialogul *Theaitetos* identifică în același timp obiectul cunoașterii dar și *metoda* unei asemenea cercetări.

La temeiurile cunoașterii nu se poate ajunge fără o anumită *metodă*. Există o relație esențială între metodă și cunoașterea acestor fundamente. Metoda are rol prioritar privind rezultatul cunoașterii.

Derivând etimologic din termenul grecesc *metodos* care semnifică *urmarea unei căi* de fapt identificarea acelor temeuri ale cunoașterii, metoda presupune o serie de operații care trebuie îndeplinite. Rene Descartes în *Discurs asupra metodei* afirmă că a ajuns la *considerații și mărime din care mi-am făurit o metodă prin care mi se pare că am un mijloc de a crește gradat cunoașterea mea și de a mă ridica puțin câte puțin la cel mai înalt punct la care mi-ar putea permite să ajungă mediocritatea spiritului meu și scurta durată a vieții mele*.²

Celebrul dicționar Lalande urmărește aceeași linie a definiției: *...ideea de metodă este totdeauna aceea a unei direcții definizabile și urmate regulat într-o opoziție a spiritului*.³

Hegel definea metoda drept *concept pur, care se raportează numai la sine însuși*. În lucrarea *Logica*, metoda apare ca o aplicare a principiilor și legilor logicii.

În filosofia contemporană metoda este procedeul prin care pornind de la un nivel al cunoașterii realității, prin aplicarea unor reguli precise se atinge *cunoașterea fundamentelor*. Problema metodei semnifică în esență problema identificării fundamentelor cunoașterii.

În lucrarea *Logica cercetării*, Karl R. Popper, metoda are prioritate față de legitățile logice de care vorbește Hegel. Popper

² R. Descartes, *Discurs asupra metodei*, Editura Științifică, București, 1957.

³ A. Lalande, *Vocabulaire technique et critique de la philosophie*, P.U.F. Paris, 1962.

evidențiază faptul că multe din *afirmațiile metafizice filosofice* nu sunt decât *ipostazieri ale unor reguli metodologice*.⁴ Un exemplu concludent este *obiectivitatea științifică: cerința obiectivității științifice poate fi concepută ca regulă metodologică de a introduce în știință numai enunțuri intersubiectiv «testabile»*.⁵ O altă evidență este *principiul cauzalității*, acesta fiind *corelatul metafizic* al regulii ce trimite la a nu înceta căutarea legilor, încât să se ajungă la o explicație. În orice demers metodologic evidențierea explicațiilor cauzale sunt esențiale.

Desigur metoda are la bază principiul raționalității. Acest aspect este evidențiat de marele gânditor german M. Heidegger - *Principiul rațiunii* (1957).

Au trecut 2000 de ani de la apariția filosofiei antice grecești (sec. VI î.Ch.) până la formularea de către filosoful german G.W. Leibnitz a principiului *nimic nu este fără rațiune (nihil sine ratione)*, evidențind faptul că un adevăr nu este adevăr decât în momentul când i se precizează rațiunea. Rațiunea este concepută ca un fundament al aserțiunilor. Principiul ține de aspectul de tehnică a lumii care în esență vizează metoda. Căutarea unor reguli ține de cunoașterea și controlarea tehnică a realității. În acest sens ideea de progres a fost evidențiată în relație cu evaluarea evenimentelor sociale.

Prezenta lucrare evidențiază această evoluție istorică de la dreptul divin, dreptul natural la dreptul convențional pozitiv. Această idee de evoluție a teoriilor și sistemelor juridice este prezentă în toate marile civilizații ale umanității și se impune ca evident în sistemele juridice din spațiul european, din antichitate până în perioada contemporană.

Toate aceste sisteme înglobează *în interiorul lor cognitiv* o serie de teorii filosofice care în esență fundamentează sistemele

⁴ K. Popper, *Logica cercetării*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1983, p. 94.

⁵ *Ibidem*, p. 94.

juridice. Există o strânsă legătură între teoriile filosofice (Platon, Aristotel, Toma d'Aquino, Hume, Montesquieu, J.J. Rousseau, etc.) și sistemul juridic edificat de acestea. Evident totul are o înlănțuire cauzală, are o determinare care presupune o anumită metodă.

Metodele sunt elaborate în funcție de cunoașterea efectivă. Există și opinii conform cărora metoda rezultă din structurile gândirii. În esență metoda aplicată cu succes în cunoașterea naturii în epoca modernă, devine un model metodologic, un model tehnic pentru realitățile socio-umane, inclusiv pentru domeniul juridic. Ideea o regăsim în scrierile lui K.R. Popper, Paul Lazarfeld, etc. Un model este însă unul ideal și oficial de realizat. Th.W. Adorno, argumentează că metodele depind de obiectul de cercetare, de specificul aceluși obiect sau fenomen. O metodă se structurează în legătură cu acel conținut ce este cercetat, dar și de interesele de cunoaștere ale teoriilor și acțiunilor.

În domeniul analizei tipurilor de drept configurate în istoria umanității, metoda de cercetare este determinată de specificul social istoric, necesară fiind raportarea la acest specific, raportarea la modul în care reflecțiile filosofice au evidențiat realitățile social istorice în plan ideatic și au elaborate modele de drept care să fie aplicate în plan acțional la nivelul societăților.

Metoda de cercetare are un impact asupra finalului cercetării. Herbert Marcuse evidențiază *caracterul intern instrumental al metodei științifice*.⁶ Aplicarea metodei și obiectul de studiu se află într-o relație de interdependență și de continuitate. *Rațiunea teoretică, rămânând pură și neutră, a intrat în serviciul rațiunii practice*⁷ afirmă Marcuse. Deci metoda dă o altă dimensiune realității care este supusă analizei. *Ceea ce aș vrea să arăt este faptul că știința, în virtutea propriei sale metode și a propriilor sale*

⁶ H. Marcuse, *Scrieri filosofice*, Editura Politică, București, 1977, p. 386.

⁷ *Ibidem*.

concepte, a proiectat și a promovat un univers în care dominația asupra naturii a rămas legată de dominația asupra omului - legătură care tinde să devină fatală acestui univers ca întreg.⁸ Apoi el evidențiază: Conceptul științific al unei naturi universal controlabile a proiectat natura ca infinită materie - în - funcție, ca simplu material pentru teorie și practică.⁹

Universul realității este extrem de complex. Domeniul socio-umanului este într-o dinamică distinctă. Acest domeniu al societății se află într-o structurare normativă în funcție de perioada istorică, de zona geografică, de interese ale puterii politice. Important este de a decela această materie de a o structura teoretic și de a găsi constante practice-normative.

Metodele sunt legate de *interesele de cunoaștere*, sunt condiționate de aceste *interese de cunoaștere*.

Dacă ne referim la tipurile de drept constatăm de exemplu că metoda folosită de Toma d'Aquino, este condiționată de tipul de filosofie scolastică din perioada medievală, filosofie ce ilustrează specificul epocii istorice respective. Metoda uzitată de J.J. Rousseau este condiționată de tipul de cunoaștere pe care îl evidențiază întreaga epocă modernă, care are alte repere, alte clase sociale și în care societatea în general promovează alte tipuri de reprezentare a puterii politice și juridice. Forme noi de reflectare a puterii se consolidează și fundamentează noi tipuri de organizare socială care au la bază noi idei filosofice și juridice. Acestea sunt vizibile sub raport practic la nivelul structurii modelului juridic aplicat și care este funcțional.

Din comparația metodelor de analiză uzitate de exegeții dreptului natural și cei ai dreptului consensual se evidențiază faptul că metodele au caracteristici ce se explică prin condiționarea lor.

⁸ *Ibidem*.

⁹ *Ibidem*, p. 395.